

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA PEDAGOGIK ODOB

Abduraxmonova Yulduzxon Naimjon qizi

NamDPI M.TTB yo‘nalishi 1 bosqich magistranti

Email: abduraxmonovayulduz073@gmail.com

Ilmiy rahbar: Zaynobidinova Naima Inomidinova

Katta o‘qituvchi f.f.n.

Annotatsiya: Raqamli texnologiyalar davrida pedagogik odob — bu zamonaviy ta'lim jarayonida, qisman internet va boshqa raqamli platformalar orqali o‘zaro aloqalar va ta'lim berish faoliyatida muhim ahamiyatga ega bo‘lgan axloqiy va ijtimoiy me'yorlardir. Ushbu maqolada, raqamli muhitda pedagogik odobning ahamiyati, talaba va o‘qituvchilar o‘rtasidagi munosabatlar, onlayn ta'limdagi normativlarga e'tibor qaratiladi. Raqamli texnologiyalarning tarqalishi bilan ta'limda yangi imkoniyatlar va chaqiriqlar paydo bo‘lmoqda. Bunday sharoitda, o‘qituvchilar va talabalar uchun axloqiy qoidalar va pedagogik odobning qanchalik muhimligi, shuningdek, mas'uliyatli va professional munosabatlarni rivojlantirish zarurati ko‘rib chiqilmoqda. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn muhokamalar orqali pedagogik odobni saqlash va rivojlantirish uchun samarali strategiyalar ham tavsiya etiladi. Ushbu maqola, raqamli texnologiyalar orqali ta'lim berish jarayonida pedagogik odob qoidalarini ishlab chiqish va o‘qituvchilar bilan talabalar o‘rtasida salmoqli va hurmatli muloqotni ta'minlashga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Raqamli texnologiya , pedagogik odob, axloqiy qoidalar, ijtimoiy tarmoqlar, muloqot.

Abstract: Digital technologies in the era of education — are ethical and social norms that play a crucial role in modern teaching processes, particularly through interactions and educational activities facilitated by the internet and other digital platforms. This article focuses on the significance of pedagogical etiquette in the digital environment, the relationships between students and teachers, and the norms in online education. With the proliferation of digital technologies, new opportunities and challenges arise in education. In this context, the importance of ethical guidelines and pedagogical etiquette for both teachers and students, as well as the need to foster responsible and professional relationships, are examined. Additionally, effective strategies for maintaining and enhancing pedagogical etiquette through social networks and online discussions are recommended. This article emphasizes the development of pedagogical etiquette guidelines in the process of teaching through digital technologies and aims to ensure substantial and respectful communication between teachers and students.

Keywords: Digital technology, pedagogical ethics, moral principles, social networks, communication.

Hozirgi davrda raqamli texnologiyalar kundalik hayotimizning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ular jamiyatning barcha sohalariga, jumladan, ta'limga ham kirib boradi. Dastlabki yillarda raqamli texnologiyalar o'quv jarayonini sezilarli darajada o'zgartirib, talabalar va o'qituvchilarga o'qitish va o'qish uchun yangi shart-sharoitlarni va vositalarni taqdim etdi. Raqamli texnologiyalar davrida pedagogik odobga rioya qilish juda muhimdir. Raqamli texnologiyalar, o'quvchilarni eng so'nggi innovatsiyalardan foydalangan holda pedagogik odob doirasida ta'lim olishga imkoniyat beradi.

Raqamli texnologiyalar talabalarning individual ehtiyojlarini qondiradigan turli xil ta'lim imkoniyatlarini taklif etadi. Interfaol ta'lim dasturlari, onlayn o'quv platformalari va multimedia resurslari qiziqarli va interaktiv ta'lim tajribasini taqdim etib, o'quvchilarga tushunchalarni yanada dinamik va vizual rag'batlantiruvchi tarzda o'rganishga imkon beradi. Ushbu yondashuv an'anaviy ta'lim usullari va 21-asrda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan raqamli savodxonlik ko'nikmalari o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishga yordam beradi. Ulardan foydalanish o'quv jarayonini yanada interaktiv, qulay va samaraliroq qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan foydalanish ta'lim sifati va ta'lim natijalariga qanday ta'sir qilishini aniq tahlil qilish zarur, tadqiqot turli usullardan, jumladan, mavjud tadqiqotlarni tahlil qilish, talabalar va o'qituvchilarning so'rovlari, shuningdek, sinfdagi darslarni, shu jumladan ularning tashkil etilishi va tuzilishini kuzatishni o'z ichiga oladi. Tadqiqotlar asosida quyidagi natijalar aniqlandi. Birinchidan, ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quv jarayonini boyitish va uni o'quvchilar uchun yanada qiziqarli va jozibador qilish imkonini beradi. Ikkinchidan, raqamli texnologiyalar o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini farqlash imkonini beradi. Nihoyat, raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quv dasturlarini ishlab chiqishga yordam beradi, bu esa ta'lim sifatini oshiradi. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, konsentratsiyaning mumkin bo'lgan buzilishi va texnologiyaga bog'liqlikning kuchayishi kabi salbiy jihatlarni hisobga olish kerak.[1]

Raqamli texnologiyalar pedagogik odobni yanada kengaytirmoqda. O'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi muloqotda axloqiy qadriyatlar, mas'uliyat va hurmat muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar uchun o'z bilimlarini va ko'nikmalarini taqdim etishdan tashqari, o'quvchilar bilan kommunikativ munosabatlarni o'rnatish ham zarur.

Mamlakatimizda har qanday kasb egasi avvalo odob axloq namunalariga ega bo'lishi kerak. Pedagogik odob - bu o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi munosabatlarni boshqaradigan axloqiy va ijtimoiy me'yorlar to'plamidir. Bu odob,

o'quv jarayonida hurmat, mulohaza va samimiylikni ta'minlashga yordam beradi. Axloqiy qoidalar - bu odamlarning qanday qilib to'g'ri va adolatli harakat qilishlarini belgilovchi tamoyillar va me'yorlardir. Ta'lim jarayonida axloqiy qoidalar talabalar va o'qituvchilarning o'zaro munosabatlarida ahamiyatga ega, chunki ular ijtimoiy mas'uliyatni va samimiy aloqalarni rivojlantirishga yordam beradi. Pedagog odob eng avvalo, tarbiyachi va tarbiyalanuvchilarning o'zaro munosabatlarida namoyon bo'ladi. Biroq bunday yondashuv bir qator cheklangan nuqtai nazar ekanligini ta'kidlash joiz. Zero, tarbiyachining kasbiy odob-axloqi faqat tarbiyalanuvchilar bilan muloqoti jarayonidagina namoyon bo'lmaydi, balki uning butun faoliyati davomida birinchi darajali ehtiyoj sifatida ifodalanadi. Boshqacha qilib aytganda, pedagog odobi tushunchasi tarbiyachi dunyoqarashining hayotiy tizimini anglatadi. Pedagog odobi tushunchasining mazmuni axloqiylik bilan birga iqtisodiy, siyosiy, huquqiy jihatlarni ham o'z ichiga qamrab oladi.

Raqamli texnologiyalar hozirgi kunda hayotimizning har bir jabhasida keng tarqalgan. Ta'lim sohasida ham bu texnologiyalar yildan-yilga muhim rol o'ynamoqda. Pedagogik odob, ya'ni ta'lim sohasida axloqiy me'yorlar va qoidalar, raqamli davrda yanada dolzarb bo'lib bormoqda.

Raqamli texnologiyalardan foydalanishda pedagogik odoblarga rioya qilgan holda, o'qituvchilar uchun tavsiyalar:

1. Axborot xavfsizligini ta'minlash: O'qituvchilar o'zlarining shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish va o'quvchilarni ham xavfsiz xulq-atvor bilan tanishtirishlari lozim. 2. Muvozanatni saqlash: Raqamli texnologiyalarni o'qitishda muvozanatni saqlash va an'anaviy ta'lim uslublarini inobatga olish muhimdir.

3. Madaniyat va muomalani o'rgatish: O'quvchilarga internetda madaniyatli va vayron qilmasdan muloqot qilish qoidalarini o'rgatish zarur.

Talabalar va o'quvchilar uchun tavsiyalar:

1. Sharaf va hurmat asosida muloqot qilish: O'quvchilar raqamli maydonda bir-biriga hurmat ko'rsatishi hamda radikal fikrlar yoki majburan ta'sirlashuvlarni oldini olishlari kerak.

2. Resurslarni aniqlash: O'quvchilarga haqiqiy va mehmondo'st axborot manbalarini mantiqan tahlil qilish ko'nikmalari o'rgatilishi zarur.

3. Tanqidiy fikrlash: Raqamli texnologiyalar orqali taqdim etilayotgan ma'lumotlarni tanqidiy o'rganish va baholash qobiliyatini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim tizimi bugungi kunda raqamli texnologiyalarga singib ketayotgani shunchaki hayratlanarli emas, chunki, bugungi kunda axborot makonida taklif etilayotgan ko'plab narsalarni jiddiy tahlil qilish va pedagogik asoslash uchun asos bo'lib xizmat qiladi. So'nggi yillarda ta'limni “raqamlashtirish” muammolari, uning

shakllanishiga ta'siri bo'yicha biror-bir davlat loyihasi yoki so'rovnomasida tadqiqotlar o'tkazilmaganligi ham muhimdir.[2]

Raqamli texnologiyalar o'quvchilarga o'rganish va ijodiy yondashish, muloqot etikasi va erkin fikrlarini berish imkoniyatlarini yaratadi. O'quvchilarga raqamli dunyoni o'rganish auditoriyadan tashqari vaqtlarda ham bilim olish imkonini beradi, o'zing tengdoshlari bilan erkin muloqot qiladi, o'qituvchilarga o'z fikrlarini erkin namoyon eta oladi va tengdoshlari orasida tanqidlar va tortishuvlardan uzoq bo'ladi. Raqamli dunyoni o'rganish o'quvchilarning vaqt o'lchovi bilan chegaralangan jadvalli darslardan va jismoniy holatidan, shu ma'noda nogironligi bo'lgan bolalarning ta'lim olishiga keng imkoniyatlar yaratadi. Raqamli dunyoni o'rganish madaniyati juda muhim masala. Bu masalaning yechimida davlat, o'qituvchilar va ota-onalarning o'zaro birlashib ish olib borishi kerak.

Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanganda pedagogik odobga, yoshlar va bolalar uchun mos materiallardan foydalanish, axloqiy qoidalarga amal qilish, foydalanuvchilar niyatli yolg'on yoki asossiz ma'lumot tarqatmasliklari muhimligi, fikrlar va ma'lumotlar aniq va ishonchli manbalardan olingan bo'lishi kerakligi, shaxsiy ma'lumotlarni oshkor qilishdan ehtiyot bo'lish, boshqalar shaxsiy hayotiga ham aralashmaslik, boshqalarga asossiz qoidalar, haqorat va mantiqsizliklarga yo'l qo'ymaslik, post, sharh yoki rasm nashr qilishda uning mazmuni va auditoriya uchun mosligini hisobga olish, o'z muhokamalariningizda va fikrlaringizni yozishda ehtiyotkor bo'lish, behuda bahs yoki tortishuvlardan qochish va shu kabi odob-axloq me'yorlariga rioya qilish talab etiladi.

Yurtimizda, raqamli dunyoda raqamli texnologiyalar bilan ta'lim olish va ta'lim berish hamda ta'lim tizimini raqamlashtirishda to'laqonli ishlar amalga oshirilmoqda. Raqamli texnologiyalar ta'limga sezilarli ta'sir ko'rsatib, talabalar va o'qituvchilar uchun yangi imkoniyatlar va vositalarni taqdim etib kelmoqda. Sifatli va samarali ta'lim berishda ushbu texnologiyalarning ijobiy va salbiy tomonlarini hisobga olgan holda to'g'ri foydalanish muhimdir. Ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari aniq bo'lsada, hal qilinishi kerak bo'lgan muammolar va mulohazalar ham mavjud. Bular raqamli tenglik, ma'lumotlar maxfiyligi, onlayn xavfsizligi va o'qituvchilarning raqamli texnologiyalarni o'qitish amaliyotiga samarali integratsiya qilishlari uchun doimiy kasbiy rivojlanish zarurati bilan bog'liq masalalarni o'z ichiga oladi. Raqamli texnologiyalar davrida pedagogik odob nafaqat ta'lim muassasalari, balki jamiyatning barcha yo'nalishlarida ahamiyatga ega. O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi hurmat, mas'uliyat va etikaga asoslangan munosabatlarni rivojlantirish, kelajak avlodni yanada ma'suliyatli va axloqiy jihatdan barqaror shaxslar sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarning ijobiy o'rnini ta'kidlash va axloqiy me'yorlarni saqlash muhimdir.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO‘YXAT:

1. Prensky, M., "Digital Natives, Digital Immigrants", *On the Horizon*, 9(5), 2001.
2. Шаронин Ю.В. Цифровые технологии в высшем и профессиональном образовании: от лично ориентированной Smart-дидактики к блокчейну в целевой подготовке специалистов // *Современные проблемы науки и образования*. – 2019. – № 1.
3. Maktabgacha taʼlim tashkilotlari pedagoglarning Digital kompetensiyalari (raqamlashtirish texnologiyalari).
4. Mahmudov N. Oʻqituvchi nutqi madaniyati. T. 2007
5. Shokirovna I. F. Trends in the Formation and Development of Professional Competences of a Future History Teacher // *World of Science: Journal on Modern Research Methodologies*. – 2023. – T. 2. – №. 3. – С. 27-31